

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

13 март 2007 година *

По дело C-432/05

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Högsta domstolen (Швеция) с акт от 24 ноември 2005 г., постъпил в Съда на 5 декември 2005 г. в рамките на производство по дело

Unibet (London) Ltd,

Unibet (International) Ltd

срещу

Justitiekanslern,

* Език на производството: шведски.

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н С. W. A. Timmermans, г-н A. Rosas, г-н K. Lenaerts (докладчик), г-н R. Schintgen, г-н P. Kūris и г-н E. Juhász, председатели на състави, г-н J. Makarczyk, г-н G. Arestis, г-н U. Löhmus, г-н E. Levits, г-н A. Ó Caoimh и г-н L. Bay Larsen, съдии,

генерален адвокат: г-жа E. Sharpston,
секретар: г-н J. Swedenborg, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 3 октомври 2006 г.,

като има предвид писмените становища, представени:

— за Unibet (London) Ltd. и Unibet (International) Ltd., от адв. H. Bergman и адв. O. Wiklund, advokater,

— за шведското правителство, от г-жа K. Wistrand, в качеството на представител,

- за белгийското правителство, от г-жа A. Hubert, подпомагана от адв. S. Verhulst и адв. P. Vlaemminck, advocaten,
- за чешкото правителство, от г-н T. Voček, в качеството на представител,
- за германското правителство, от г-н M. Lumma и г-н A. Dittrich, в качеството на представители,
- за гръцкото правителство, от г-жа A. Samoni-Rantou и г-н K. Boskovits, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от г-н I. M. Braguglia, в качеството на представител, подпомаган от г-н F. Sclafani, avvocato dello Stato,
- за нидерландското правителство, от г-жа H. G. Sevenster и г-жа C. ten Dam, в качеството на представители,
- за австрийското правителство, от г-н H. Dossi, в качеството на представител,

- за португалското правителство, от г-н L. Fernandes и г-н J. de Oliveira, в качеството на представители,
- за финландското правителство, от г-жа E. Bygglin, в качеството на представител,
- за правителството на Обединеното кралство, от г-жа C. White, впоследствие от г-жа Z. Bryanston-Cross, в качеството на представители, подпомагани от г-н T. Ward, barrister,
- за Комисията на Европейските общности, от г-н E. Traversa и г-н K. Simonsson, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в заседанието от 30 ноември 2006 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на принципа на ефективна съдебна защита на правата, предоставени на правните субекти от общностното право.

- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Unibet (London) Ltd и Unibet (International) Ltd (наричани по-нататък общо „Unibet“), от една страна, и Justitiekanslern, от друга страна, във връзка с прилагането на шведския Закон за лотариите и хазартните игри (lotterilagen, SFS 1994, n° 1000, наричан по-нататък „Закон за лотариите“).

Национална правна уредба

Процесуални правила

- 3 От акта за препращане е видно, че контролът върху съответствието на националните закони и подзаконови разпоредби с норми от по-висок ранг е уреден в член 14 от глава 11 от шведската конституция (regeringsformen). По силата на този член, ако съдът приеме, че национална разпоредба противоречи на норма от Конституцията или на друга норма от по-висок ранг, тази разпоредба не трябва да се прилага. При все това, ако споменатата разпоредба е приета от шведския парламент или от шведското правителство, тя не трябва да се прилага само в случаите, в които противоречието е очевидно. Това последно условие обаче не се изисква, когато става въпрос за съответствие с норма на общностното право.
- 4 Според препращащата юрисдикция шведското право не предвижда самостоятелно средство за защита с основен предмет установяване на противо-

речие на приет от парламента или от правителството акт с норма от по-висок ранг, като подобен контрол може да се извършва само инцидентно в рамките на започнатите производства пред общите или пред административните съдилища.

- 5 Съгласно член 1 на глава 13 от шведския Съдопроизводствен кодекс (rättegångsbalken, наричан по-нататък „Съдопроизводствения кодекс“), който урежда производствата пред общите съдилища, може да бъде предявен иск за поправяне на вреди с цел получаване на обезщетение. Такъв иск може да доведе до постановяване на съдебно решение с изпълнителна сила, с което ответникът се осъжда да плати обезщетение на ищеца.
- 6 Според член 2, първа алинея от същата глава от Съдопроизводствения кодекс може да бъде предявен иск за установяване на наличието на правоотношение между ответника и ищеца, когато претърпените от ищеца вреди произтичат от такова отношение. Според втора алинея от същия член, искането се разглежда, ако то има връзка със съществуването на споменатото отношение. Такъв иск може да доведе единствено до постановяване на установително съдебно решение, с което при необходимост се установява наличието на правоотношение между страните, като задължението за плащане на обезщетение на ищеца.
- 7 В този контекст може да се наложи сезираният съд да провери инцидентно съответствието с норма от по-висок ранг на приложима законова разпоредба, която, ако е необходимо, не трябва да се прилага.

- 8 Налагането на обезпечителни мерки в гражданския процес е уредено от глава 15 от Съдопроизводствения кодекс. Член 3 от тази глава предвижда възможност да се разпорежи налагане на обезпечителни мерки в полза на ищеца с оглед на защитата на неговите права. По силата на тази разпоредба, ако ищецът докаже основателността на своите претенции по отношение на трето лице, независимо дали те са или могат да бъдат предмет на правно средство за защита, и ако това трето лице може им навреди чрез действие или бездействие, компетентният съд може да разпорежи мерки, които налагат забрана или задължение и които се придружават от имуществени санкции по отношение на това трето лице, когато това е необходимо.
- 9 Член 7 от същата глава 15 задължава ищеца, в полза на когото са допуснати обезпечителни мерки, по-специално в приложение на член 3 от тази глава да предяви пред компетентния съд иск или жалба по съществото на спора в срок от един месец след допускането на тези мерки, поради което според препращащата юрисдикция тези мерки могат да осигурят единствено временна защита на претендираните от ищеца права, като гарантират тяхното зачитане до произнасянето на решение по съществото на спора.

Законът за лотариите

- 10 По силата на Закона за лотариите лотарийните дейности, предназначени за широката публика, и по-общо всички игри, в които възможностите за печалба се основават на случайността, каквито са залаганията, лотото, игрите с игрални автомати и рулетки, се извършват въз основа на административно разрешение, издадено от компетентните местни или национални органи.
- 11 Решението за отхвърляне на молбата за разрешение за организиране на такива дейности може да се обжалва пред първоинстанционните административни

съдилища или когато решението е издадено от правителството — пред Regeringsrätten (административен съд, решаващ делата като последна инстанция). В този контекст може да са наложени тези съдилища да преценят инцидентно съответствието с общностното право на приложима законова разпоредба, която, ако е необходимо, не трябва да се прилага.

- 12 Член 38 от Закона за лотариите забранява да се рекламира по професионален или всякакъв друг начин със стопанска цел участието в организирана в Швеция лотария, за която няма издадено разрешение, или в лотария, организирана извън Швеция.
- 13 Съгласно член 52 от посочения закон във връзка с тази забрана могат да бъдат издадени разпореждания, чието нарушаване се наказва с административни глоби. Вземите от компетентните власти административни мерки на това основание подлежат на оспорване пред административните съдилища, които могат да разпоредят спиране на тяхното изпълнение и да започнат инцидентна проверка на съответствието с общностното право на приложима законова разпоредба, която, ако е необходимо, не трябва да се прилага.
- 14 Посочената в член 38 от Закона за лотариите забрана за извършване на реклама може да бъде предмет на молба за допускане на изключение, която се подава до правителството или до определен за тази цел орган. Съгласно шведския Закон относно съдебния контрол на някои административни решения (lagen om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut, SFS 1988, n° 205) решението, с което се отхвърля такава молба, може да бъде предмет на жалба пред Regeringsrätten, който може инцидентно да провери съответствието с общностното право на приложима законова разпоредба, която, ако е необходимо, не трябва да се прилага.

- 15 Съгласно член 54 от Закона за лотариите рекламирането на участието в организирана в чужбина лотария се наказва с глоба по наказателното право и с шест месеца лишаване от свобода, ако рекламата е насочена конкретно към пребиваващи в Швеция лица.
- 16 В рамките на наказателните производства, образувани на това основание от компетентните органи, може да се наложи tingsrätt (общ съд, решаващ делата като първа инстанция) да провери инцидентно съответствието с общественото право на приложима законова разпоредба, която ако е необходимо, не трябва да се прилага.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 17 От материалите по преписката е видно, че през месец ноември 2003 г. Unibet придобива рекламни пространства в няколко шведски медии, с цел да рекламира своите услуги, свързани със залагания по интернет. В изпълнение на Закона за лотариите шведската държава предприема различни мерки като задължителни разпореждания и образуване на наказателни производства срещу медиите, които са се съгласили да предоставят рекламни пространства на Unibet.
- 18 Без самото то да е било обект на административни мерки, нито на наказателно преследване, на 1 декември 2003 г. Unibet предявява иск срещу шведската държава пред tingsrätt, с цел, на първо място, този съд да установи правото му,

произтичащо от член 49 ЕО, да рекламира в Швеция услугите, свързани с игри и залагания, без да бъде възпрепятствано от забраната по член 38 от Закона за лотариите (наричано по-нататък „декларативно искане“), на второ място, да получи обезщетение за претърпените вследствие на забраната за рекламиране вреди (наричано по-нататък „искане за обезщетение“) и на трето място, да обяви въпросната забрана за неприложима спрямо него, както и свързаните с нея мерки и санкции (наричано по-нататък „първо искане за налагане на обезпечителни марки“).

19 Декларативното искане е отхвърлено с решение на tingsrätt от 2 юли 2004 г. Последният приема, че сочените в подкрепа на това искане доводи не произтичат от наличието на конкретно правоотношение между Unibet и шведската държава и че посоченото искане налага да се извърши абстрактно тълкуване на правна норма, а такъв иск е недопустим по шведското право. Tingsrätt не се произнася по искането за обезщетение, нито по първото искане за налагане на обезпечителни мерки.

20 По апелативна жалба от страна на Unibet декларативното искане и първото искане за налагане на обезпечителни мерки също са отхвърлени с решение на hovrätt (апелативен съд) от 8 октомври 2004 г. Всъщност този последен съд приема, че декларативното искане представлявало недопустим по шведското право установителен иск и че от съдебната практика на Съда на Европейските общности не следва, че принципът за съдебна защита изисква да се създаде възможност за упражняване на абстрактно тълкуване на правните норми, когато такъв иск не е предвиден от националното право. Впрочем споменатият съд е отсъдил, че въпросът за съответствието с общностното право на забраната за рекламиране по член 38 от Закона за лотариите ще бъде обсъден от tingsrätt при разглеждането на искането за обезщетение.

21 Hovrätt също приема, че щом като Unibet упражнява правата, на които се позовава, и рекламира своите услуги в Швеция, то съответствието на

споменатата разпореда с общественото право може да се разгледа от съда, сезиран със жалбата, насочена срещу административните мерки, или в рамките на наказателно производство.

22 Така hovrätt приема, че декларативното искане на Unibet не може да се счита за допустимо въз основа на общественото право и че първото искане за налагане на обезпечителни мерки е станало без предмет.

23 В рамките на първото обжалване пред Högsta domstolen (Върховен съд) на решението на hovrätt от 8 октомври 2004 г. Unibet иска неговото декларативно искане и първото му искане за налагане на обезпечителни мерки да бъдат обявени за допустими както по силата на шведското, така и по силата на общественото право.

24 Малко след постановяване на решението на hovrätt от 8 октомври 2004 г., с което се отхвърлят декларативното искане и първото искане за налагане на обезпечителни мерки, Unibet сезира tingsrätt с второ искане за налагане на обезпечителни мерки, с цел да му бъде разрешено незабавно, независимо от забраната за рекламиране по член 38 от Закона за лотариите, да рекламира своите услуги до решаването на делото по същество във връзка с неговото искане за поправяне на вреди и да се намалят свързаните с тази забрана вреди (наричано по-нататък „второ искане за налагане на обезпечителни мерки“). Unibet изтъква, че това искане е пряко свързано с нарушаването на неговите права, изведени от общественото право, както и с неговото искане за обезщетение, доколкото то има за цел преустановяване на вредите, които произтичат от такова нарушение.

- 25 С решение от 12 ноември 2004 г. tingsrätt отхвърля това искане, като приема, че разглеждането на делото не е показало, че член 38 от Закона за лотариите противоречи на общностното право и че Unibet също не е доказало наличието на сериозно съмнение относно съответствието на установената с тази разпоредба забрана с общностното право. Предявената от Unibet жалба срещу това решение била също отхвърлена с решение на hovrätt от 26 януари 2005 г.
- 26 С втората си жалба до Högsta domstolen Unibet иска отмяната на това решение на hovrätt и допускането на обезпечителни мерки в съответствие с неговото искане пред първата инстанция.
- 27 Относно първата жалба препращащата юрисдикция подчертава, че по шведското право не може да се предяви самостоятелен иск или жалба с основен предмет установяване на противоречие на национална разпоредба с норма от по-висок ранг. В това отношение препращащата юрисдикция си задава въпроса какви са изискванията на общностното право относно принципа на съдебната защита и едновременно с това посочва, че Unibet може да постигне разглеждане на съответствието на Закона за лотариите с общностното право, в случай че наруши разпоредбите на този закон и е обект на наказателно преследване или в рамките на иск за обезщетение, или освен това по повод на съдебен контрол на административно решение, с което евентуално се отхвърля молба за издаване на разрешение или за допускане на изключение, подадена в изпълнение на този закон.
- 28 Според препращащата юрисдикция първото искане за налагане на обезпечителни мерки, предявено пред съда, разглеждащ съществуващото на спора в

рамките на това обжалване, повдига подобни въпроси, тъй като по шведското право такова искане не може да бъде допустимо, ако е недопустимо самото главно искане.

29 По втората жалба във връзка с второто искане за налагане на обезпечителни мерки препращащата юрисдикция счита, че се поставят въпроси, свързани с общностното право, тъй като Unibet поддържа, че въпросното искане е свързано с правата, които то извлича от това право. Тези въпроси засягали основно приложимите критерии за налагане на такива мерки в контекста на делото по главния спор.

30 Като счита, че при тези условия за разрешаването на главния спор е необходимо да се даде тълкуване на общностното право, Högsta domstolen решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Дали изискването на общностното право, според което националните процесуални правила трябва да предоставят на частноправен субект ефективна защита на правата, предоставени му от общностното право, трябва да се тълкува в смисъл, че правно средство за защита с предмет установяване на противоречието на някои национални материалноправни разпоредби с член 49 ЕО е допустим, в случай че съответствието на тези разпоредби с посочения член може да се разгледа само инцидентно, например в рамките на иск за обезщетение, на иск, свързан с нарушение на национална материалноправна разпоредба, или при съдебен контрол?

2) Дали в това изведено от общностното право изискване за ефективна съдебна защита се включва изискването националният правов ред да

предоставя временна защита, с която прилагането на национални норми, които препятстват упражняването на право, за което частноправен субект твърди, че има по общественото право, трябва да може да бъде отклонено по отношение на този частноправен субект, така че последният да може да упражни това право до окончателното произнасяне на националния съд по въпроса за съществуването на това право?

3) При положителен отговор на втория въпрос:

Дали в случаите, когато съществува съмнение относно съответствието на национални разпоредби с общественото право, при разглеждане на искането за временна защита на правата, изведени от общественото право, националният съд трябва да прилага националните разпоредби относно условията за такава защита или трябва да прилага обществените критерии?

4) В случай че на третия въпрос се отговори в смисъл, че следва да се прилагат изведените от общественото право критерии, какви са тези критерии?“

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

- 31 Следва да се отхвърлят аргументите на белгийското правителство, според които настоящото преюдициално запитване е недопустимо поради липсата на действителен висящ спор пред препращащата юрисдикция.

- 32 Всъщност както генералният адвокат е посочил в точка 23 от своето заключение, има висящ спор пред препращащата юрисдикция, в смисъл че Unibet е сезирало шведските съдилища с искане за обявяване на член 38 от Закона за лотариите за противоречащ на член 49 ЕО, с оглед да му бъде разрешено да рекламира своите услуги в Швеция и да получи обезщетение за вредите, които то твърди, че е претърпяло поради съдържащата се в член 38 забрана.
- 33 Впрочем въпросът дали искът на Unibet е допустим пред шведските съдилища, който е предмет на първия поставен от препращащата юрисдикция въпрос, няма значение за преценката на допустимостта на преюдициалното запитване.
- 34 Следователно настоящото преюдициално запитване е допустимо.
- 35 Като последица от това на поставените от препращащата юрисдикция въпроси следва да се отговори въз основа на предоставената от него информация за шведската правна уредба, така както тя е представена в точки 3—16 от настоящото решение.

По първия въпрос

- 36 С първия си въпрос препращащата юрисдикция иска по същество да се установи дали принципът на ефективната съдебна защита на правата, предоставени от общностното право на правните субекти, трябва да се

тълкува в смисъл, че изисква в правовия ред на държавите-членки да съществува самостоятелно правно средство за защита, което да има за основен предмет разглеждането на съответствието на национални разпоредби с член 49 ЕО, когато съществуват други правни способности, които позволяват да се направи инцидентна преценка на това съответствие.

37 В самото начало следва да се напомни, че съгласно постоянната съдебна практика принципът на ефективната съдебна защита представлява основен принцип на общностното право, който произтича от общите конституционни традиции на държавите-членки, който е записан в членове 6 и 13 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (Решение от 15 май 1986 г. по дело Johnston, 222/84, Recueil, стр. 1651, точки 18 и 19, Решение от 15 октомври 1987 г. по дело Heylens и др., 222/86, Recueil, стр. 4097, точка 14, Решение от 27 ноември 2001 г. по дело Комисия/Австрия, C-424/99, Recueil, стр. I-9285, точка 45, Решение от 25 юли 2002 г. по дело Unión de Pequeños Agricultores/Съвет, C-50/00 P, Recueil, стр. I-6677, точка 39 и Решение от 19 юни 2003 г. по дело Eribrand, C-467/01, Recueil, стр. I-6471, точка 61) и който също е потвърден с член 47 от прогласената на 7 декември 2000 г. в Ница Харта на основните права на Европейския съюз (ОВ С 364, 2000 г., стр. 1).

38 В това отношение съдилищата на държавите-членки са длъжни в приложение на принципа за сътрудничество, записан в член 10 ЕО, да гарантират съдебна защита на правата, които правните субекти извеждат от общностното право (вж. в този смисъл Решение от 16 декември 1976 г. по дело Rewe, 33/76, Recueil, стр. 1989, точка 5 и Решение по дело Comet, 45/76, Recueil, стр. 2043, точка 12; Решение от 9 март 1978 г. по дело Simmenthal, 106/77, Recueil, стр. 629, точки 21 и 22, Решение от 19 юни 1990 г. по дело Factortame и др., C-213/89, Recueil, стр. I-2433, точка 19, както и Решение от 14 декември 1995 г. по дело Peterbroeck, C-312/93, Recueil, стр. I-4599, точка 12).

39 Също така следва да се напомни, че при липса на общностна правна уредба в тази област вътрешният правов ред на всяка държава-членка трябва да

определи компетентните съдилища и да уреди процесуалните правила за средствата за гарантиране на защитата на правата, които правните субекти извеждат от общностното право (вж. по-специално посочените по-горе Решение по дело Rewe, точка 5, Решение по дело Comet, точка 13, Решение по дело Peterbroeck, точка 12; Решение от 20 септември 2001 г. по дело Courage и Crehan, C-453/99, Recueil, стр. I-6297, точка 29, както и Решение от 11 септември 2003 г. по дело Safalero, C-13/01, Recueil, стр. I-8679, точка 49).

- 40 Всъщност макар и Договорът за ЕО да е установил определен брой преки иски и жалби, които частноправните субекти могат да предявят при необходимост пред общностния съд, неговото намерение не е било да въведе правни способности за контрол пред националните съдилища върху спазването на общностното право, различни от установените в националното право (Решение от 7 юли 1981 г. по дело Rewe, 158/80, Recueil, стр. 1805, точка 44).
- 41 Различно щеше да бъде, ако от систематиката на разглеждания национален правов ред произтичаше, че не съществува никакъв способ за защита, който да позволява дори и инцидентно да се гарантира спазването на правата, които правните субекти извеждат от общностното право (вж. в този смисъл Решение от 16 декември 1976 г. по дело Rewe, посочено по-горе, точка 5 и посочени по-горе Решение по дело Comet, точка 16, както и Решение по дело Factortame и др., точки 19—23).
- 42 Така, макар че по принцип процесуалната легитимация и правният интерес на страните в процеса се определят съгласно националното право, общностното право все пак изисква националната правна уредба да не накърнява правото на ефективна съдебна защита (вж. по-специално Решение от 11 юли 1991 г. по дело Verholen и др., C-87/90—C-89/90, Recueil, стр. I-3757, точка 24 и Решение по дело Safalero, посочено по-горе, точка 50). В действителност държавите-членки са длъжни да предвидят система за правни средства за защита и процедури, които позволяват да се осигури спазването на това право (Решение по дело Unión de Pequeños Agricultores/Съвет, посочено по-горе, точка 41).

- 43 В това отношение процесуалните правила относно средствата, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти извеждат от общностното право, не трябва да бъдат по-неблагоприятни от тези, които се отнасят за подобни правни средства за защита от вътрешно естество (принцип на равностойността) и не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от общностния правов ред (принцип на ефективността) (вж. по-специално Решение от 16 декември 1976 г. по дело *Rewe*, посочено по-горе, точка 5 и посочени по-горе Решение по дело *Comet*, точки 13—16, Решение по дело *Peterbroeck*, точка 12, Решение по дело *Courage и Crehan*, точка 29, Решение по дело *Eribrand*, точка 62, както и Решение по дело *Safalero*, точка 49).
- 44 Освен това националните съдилища са длъжни да тълкуват процесуалните правила, приложими към правните средства за защита, с които те са сезирани, каквото е изискването за наличие на конкретно правоотношение между ищеца и държавата, доколкото е възможно по начин, по който тяхното прилагане да спомага за изпълнението на напomenената в точка 37 от настоящото решение цел за гарантиране на ефективна съдебна защита на правата, които правните субекти извеждат от общностното право.
- 45 На първия въпрос на препращащата юрисдикция следва да се отговори именно в светлината на тези съображения.
- 46 Според препращащата юрисдикция шведското право не предвижда възможността да се предяви самостоятелен иск или жалба с основен предмет оспорване на съответствието на националните разпоредби с норми от по-висок ранг.

- 47 В това отношение следва да се напомни, както произтича от спомената в точка 40 от настоящото решение съдебната практика, на която се позовават всички правителства, представили писмени становища пред Съда, както и Комисията на Европейските общности, че сам по себе си принципът на ефективна съдебна защита не изисква съществуването на самостоятелно правно средство за защита, което да има за основен предмет оспорване на съответствието на националните разпоредби с общностните норми, когато в рамките на системата от вътрешноправни средства за защита е гарантирано спазването на принципите на равностойност и на ефективност.
- 48 Впрочем, на първо място, от акта за препращане произтича, че в шведското право не е предвидена възможност за предявяване на самостоятелен иск или жалба, независимо дали нормата от по-висок ранг, чието спазване се гарантира с него, е национална или общностна.
- 49 Относно тези две категории норми шведското право все пак оставя на правните субекти възможността да получат инцидентно разглеждане на въпроса за съответствието в рамките на производства пред общите или пред административните съдилища.
- 50 От акта за препращане също произтича, че съдът, на който е възложено решаването на този въпрос, е длъжен да не прилага оспорваната разпоредба, ако счита, че тя противоречи на норма от по-висок ранг, независимо дали става въпрос за национална или за общностна норма.
- 51 В рамките на това разглеждане такава разпоредба не трябва да се прилага само в случаите на очевидно противоречие на разпоредба, приета от парламента

или от шведското правителство, с норма от по-висок ранг. В замяна на това, както беше посочено в точка 3 от настоящото решение, това условие не се изисква, когато нормата от по-висок ранг е норма на общностното право.

52 Поради това, както беше посочено от всички правителства, представили писмени становища пред Съда, а също и от Комисията, се налага изводът, че процесуалните правила за предвидените в шведското право средства за гарантиране на правата на правните субекти, изведени от общностното право, не са по-неблагоприятни от процесуалните правила за средствата за защита, с които се гарантира спазването на правата на правните субекти, основани на разпоредби от вътрешното право.

53 На второ място, следва да се провери дали предвидените в шведското право инцидентни способности за правна защита с предмет оспорване на съответствието на национална разпоредба с общностното право не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от общностния правов ред.

54 В това отношение всеки случай, в който се поставя въпросът дали национална процесуална разпоредба прави прилагането на общностното право невъзможно или прекомерно трудно, трябва да се анализира, като се държи сметка за мястото на тази разпоредба в цялото производство, за неговото развитие и за неговите особености пред различните национални инстанции (Решение по дело *Peterbroeck*, посочено по-горе, точка 14).

- 55 Впрочем от акта за препращане е видно, че шведското право не изключва възможността правен субект като Unibet да оспорва съответствието на национално законодателство, какъвто е Законът за лотариите, с общностното право, а напротив, съществуват различни инцидентни правни способы за тази цел.
- 56 Така, от една страна, препращащата юрисдикция посочва, че Unibet има възможността да получи разглеждане на съответствието на Закона за лотариите с общностното право в рамките на искане за поправяне на вреди пред общите съдилища.
- 57 Освен това от акта за препращане е видно, че Unibet е предявило такова искане и че то е било прието за допустимо.
- 58 Като последица от това, доколкото съответствието на Закона за лотариите с общностното право ще се разглежда в рамките на съображенията, свързани с искането за поправяне на вреди, това искане представлява правен способ, който позволява на Unibet да гарантира ефективната защита на правата, които общностното право му предоставя.
- 59 В това отношение препращащата юрисдикция трябва да гарантира, че съответствието на посочения закон с общностното право ще бъде разгледано независимо от преценката по същество на условията, свързани с вредата, и от причинно-следствената връзка в рамките на искането за обезщетение.

- 60 От друга страна, препращащата юрисдикция добавя, че ако Unibet иска от шведското правителство изключение от забраната да рекламира своите услуги в Швеция, евентуалното решение за отхвърляне на това искане ще подлежи на съдебен контрол от страна на Regeringsrätten, в рамките на който Unibet би могло да изтъкне противоречието на разпоредбите на Закона за лотариите с общественото право. Компетентният съд ще бъде длъжен, ако това е необходимо, да не прилага разпоредбите на този закон, за които е прието, че противоречат на общественото право.
- 61 В това отношение следва да се посочи, че такъв съдебен контрол, който позволява на Unibet да получи съдебно решение, с което се установява противоречието на споменатите разпоредби с общественото право, представлява правен способ, гарантиращ ефективната съдебна защита на правата, които то извежда от общественото право (вж. в този смисъл Решение по дело Heylens и др., посочено по-горе, точка 14 и Решение от 7 май 1991 г. по дело Vlassopoulou, C-340/89, Recueil, стр. I-2357, точка 22).
- 62 В допълнение препращащата юрисдикция уточнява, че ако Unibet наруши разпоредбите на Закона за лотариите и бъде обект на административни мерки или на наказателно преследване от страна на компетентните национални органи, то би имало възможността в рамките на производство, започнато пред административен или пред общ съд, да оспори съответствието на тези разпоредби с общественото право.
- 63 В допълнение към установените в точки 56 и 60 от настоящото решение правни способи Unibet щяло да разполага с възможността в рамките на

съдебен иск срещу административен орган или в рамките на наказателно производство да изтъкне противоречието на предприетите срещу него мерки с общественото право, поради факта че рекламирането в Швеция на неговите услуги не е било разрешено от компетентните национални органи.

64 При всички случаи от точки 56—61 от настоящото решение се налага изводът, че Unibet разполага с правни способности, които гарантират ефективна съдебна защита на неговите права, изведени от обществения правен ред. Напротив, ако както е отбелязано в точка 62 от настоящото решение, то беше принудено да изчака да бъде обект на образувани срещу него административни или наказателни производства и да му бъдат наложени произтичащи от тях санкции като единствен правен способ за оспорване на съответствието на въпросните национални разпоредби с общественото право, това нямаше да бъде достатъчно, за да му се гарантира такава ефективна съдебна защита.

65 Следователно на първия въпрос трябва да се отговори, че принципът на ефективната съдебна защита на правата, които общественото право предоставя на правните субекти, трябва да се тълкува в смисъл, че не изисква в правовия ред на държава-членка да съществува самостоятелно средство за защита с основен предмет разглеждане на съответствието на националните разпоредби с член 49 ЕО, когато други ефективни правни способности, които не са по-неблагоприятни от правните способности, уреждащи подобни национални иски или жалби, позволяват да се прецени инцидентно това съответствие, което следва да се провери от националния съд.

По втория въпрос

66 С втория си въпрос препращащата юрисдикция иска по същество да се установи дали принципът на ефективна съдебна защита на правата, предо-

ставени на правните субекти от общественото право, изисква в правовия ред на държава-членка да е предвидена възможност за налагане на обезпечителни мерки с оглед спиране на прилагането на националните разпоредби до произнасяне на компетентния съд относно тяхното съответствие с общественото право.

⁶⁷ В началото следва да се напомни, че когато е сезиран със спор, който се урежда от общественото право, националният съд трябва да бъде в състояние да наложи обезпечителни мерки, с цел да гарантира пълната ефикасност на последващото съдебно решение относно съществуването на правата, предявени на основание на общественото право (Решение по дело *Factortame* и др., посочено по-горе, точка 21 и Решение от 11 януари 2001 г. по дело *Siples*, C-226/99, *Recueil*, стр. I-277, точка 19).

⁶⁸ В националния правен контекст, така както е изложен в акта за препращане, исканията за такива мерки могат да имат за цел единствено осигуряване на временна защита на правата, които ищецът изтъква в спора по същество, както е видно от точка 9 от настоящото решение.

⁶⁹ Във висящото дело по главния спор е прието, че Unibet е предявило две искания за налагане на обезпечителни мерки — първото в рамките на декларативното искане и второто в рамките на искането за обезщетение.

70 Относно първото от тези две искания за обезпечителни мерки, от акта за препращане произтича, че в първоинстанционното и в апелативното производство декларативното искане е било обявено за недопустимо по националното право. Като потвърждава това тълкуване, дадено на националното право, препращащата юрисдикция си задава обаче въпроса какви са изискванията на общностното право в това отношение, което я е накарало да постави първия преюдициален въпрос (вж. точки 36—65 от настоящото решение).

71 Впрочем от отговора, даден на първия въпрос, е видно, че принципът на ефективна съдебна защита на правата на правните субекти, които общностното право им предоставя, не изисква в правовия ред на държава-членка да съществува самостоятелно средство за защита с основен предмет разглеждане на съответствието на националните разпоредби с общностното право, щом като други правни способности позволяват това съответствие да се прецени инцидентно, което следва да се провери от националния съд.

72 Когато въз основа на националното право, приложено в съответствие с изискванията на общностното право, не може да се постигне определеност по допустимостта на правно средство за защита, имащо за цел да се гарантира спазването на правата, които правният субект извлича от общностното право, принципът за ефективна съдебна защита изисква националният съд да може, поне от този етап нататък, да наложи необходимите обезпечителни мерки, за да се гарантира спазването на посочените права.

73 При все това принципът за ефективна съдебна защита на правата, предоставени на правните субекти от общностното право, не изисква в правовия ред на държава-членка да съществува възможността да се получи налагането на

обезпечителни мерки от компетентния национален съд в рамките на искане, което е недопустимо според правото на тази държава-членка, когато общностното право, тълкувано в съответствие с точка 71, не поставя под съмнение тази допустимост.

74 Относно искането за налагане на обезпечителни мерки, предявено в рамките на искането за обезщетение, от акта за препращане и от другите добавени към преписката материали произтича, че това последно искане е било прието за допустимо.

75 Както генералният адвокат посочва в точка 74 от своето заключение и както беше напомнено в точка 67 от настоящото решение, националният съд, сезиран със спор, който се урежда от общностното право, трябва да бъде в състояние да наложи обезпечителни мерки, с цел да гарантира пълната ефикасност на последващото съдебно решение относно съществуването на правата, предявени на основание на общностното право.

76 Следователно, когато в рамките на искането за обезщетение компетентният съд разглежда съответствието на Закона за лотариите с общностното право, той трябва да може да наложи поисканите обезпечителни мерки, ако това е необходимо, което следва да се провери от националния съд, с цел да гарантира пълната ефикасност на последващото съдебно решение относно съществуването на правата, предявени на основание на общностното право.

77 От всичко изложено дотук произтича, че на втория въпрос следва да се отговори, че принципът на ефективна съдебна защита на правата, които са

предоставени на правните субекти от общностното право, трябва да се тълкува в смисъл, че изисква в правовия ред на държава-членка да бъде предвидена възможността за налагане на обезпечителни мерки с оглед спиране на прилагането на националните разпоредби до произнасяне на компетентния съд по тяхното съответствие с общностното право, когато налагането на такива мерки е необходимо, за да се гарантира пълна ефикасност на последващото съдебно решение относно съществуването на тези права.

По третия въпрос

78 С третия си въпрос препращащата юрисдикция иска по същество да се установи дали с оглед на принципа на ефективна съдебна защита на правата, предоставени на правните субекти от общностното право, и в случай на съмнение относно съответствието на националните разпоредби с последното налагането на обезпечителни мерки, за да се спре прилагането на споменатите разпоредби до произнасянето на компетентния съд по тяхното съответствие с общностното право, се урежда от критерии, определени в приложимото от компетентния съд национално право, или от критерии на общностното право.

79 В това отношение от постоянната съдебна практика несъмнено произтича, че спирането на изпълнението на национална разпоредба, основана на общностна правна уредба, във висящ пред национален съд спор, макар и да принадлежи към националните процесуални правила, във всички държави-членки е подчинено на условия, които са еднообразни и аналогични на условията за обезпечителното производство пред общностния съд (Решение от 21 февруари 1991 г. по дело Zuckerfabrik Süderdithmarschen и Zuckerfabrik Soest, C-143/88 и

C-92/89, Recueil, стр. I-415, точки 26 и 27, Решение от 9 ноември 1995 г. по дело Atlanta Fruchthandelsgesellschaft, C-465/93, Recueil, стр. I-3761, точка 39 и Решение от 6 декември 2005 г. по дело ABNA и др., C-453/03, C-11/04, C-12/04 и C-194/04, Recueil, стр. I-10423, точка 104). Делото по главния спор обаче се различава с това, че искането на Unibet за налагане на обезпечителни мерки няма за цел да спре правното действие на национална разпоредаба, приета в изпълнение на общностна правна уредба, чиято законосъобразност се оспорва, а правното действие на национално законодателство, чието съответствие с общностното право се оспорва.

80 Следователно при липса на общностна правна уредба по този въпрос вътрешният правов ред на всяка държава-членка следва да предвиди условията за налагане на обезпечителни мерки, предназначени да гарантират защитата на правата, които правните субекти извличат от общностното право.

81 Като последица от това налагането на обезпечителни мерки за спиране на прилагането на национални разпоредби до произнасяне от компетентния съд по тяхното съответствие с общностното право се урежда от критерии, определени от приложимото от този съд национално право.

82 Тези критерии обаче не могат да бъдат по-неблагоприятни от критериите, които се отнасят до подобни искания от вътрешно естество (принцип на равнопоставеност), нито да правят практически невъзможна или прекомерно трудна временната съдебна защита на правата, предоставени от общностния правов ред (принцип на ефективност).

- 83 Поради това на третия въпрос следва да се отговори, че принципът на ефективна съдебна защита на правата, предоставени на правните субекти от общностното право, трябва да се тълкува в смисъл, че при съмнение относно съответствието на национални разпоредби с общностното право евентуалното налагане на обезпечителни мерки с оглед спиране на прилагането на споменатите разпоредби до произнасяне на компетентния съд по тяхното съответствие с общностното право се урежда от критерии, определени от приложимото от този съд национално право, стига тези критерии да не бъдат по-неблагоприятни от критериите, които се отнасят до подобни искания от вътрешно естество и да не правят практически невъзможна или прекомерно трудна временната съдебна защита на тези права.

По четвъртия въпрос

- 84 С оглед на отговора, даден на третия въпрос, не следва да се отговаря на четвъртия въпрос.

По съдебните разноски

- 85 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Принципът на ефективната съдебна защита на правата, които общностното право предоставя на правните субекти, трябва да се тълкува в смисъл, че той не изисква в правовия ред на държава-членка да съществува самостоятелно средство за защита с основен предмет разглеждането на съответствието на националните разпоредби с член 49 ЕО, когато други ефективни правни способи, които не са по-неблагоприятни от правните способи, уреждащи подобни национални искове или жалби, позволяват да се прецени инцидентно това съответствие, което следва да се провери от националния съд.
- 2) Принципът на ефективна съдебна защита на правата, които са предоставени на правните субекти от общностното право, трябва да се тълкува в смисъл, че изисква в правовия ред на държава-членка да бъде предвидена възможността за налагане на обезпечителни мерки с оглед спиране прилагането на националните разпоредби до произнасяне на компетентния съд по тяхното съответствие с общностното право, когато налагането на такива мерки е необходимо, за да се гарантира пълна ефикасност на последващото съдебно решение относно съществуването на тези права.
- 3) Принципът на ефективна съдебна защита на правата, предоставени на правните субекти от общностното право, трябва да се тълкува в смисъл, че при съмнение относно съответствието на национални разпоредби с общностното право евентуалното налагане на обезпечителни мерки с оглед спиране на прилагането на споменатите разпоредби до произнасяне на компетентния съд по тяхното съответствие с общностното право се урежда от критерии, определени от приложимото от този съд национално право, стига тези критерии да не бъдат по-неблагоприятни от критериите, които се отнасят до подобни искания от вътрешно естество, и да не правят практически невъзможна или прекомерно трудна временната съдебна защита на тези права.

Подписи